

EKONOMICKÉ ROZHODOVÁNÍ

Spolupracovat? Nespolupracovat?

František Koukolík

MUDr F. Koukolík DrSc, FCMA

Axon kontaktuje
pět synapsí
bazálního dendritu

BIO – PSYCHO – SOCIÁLNÍ MODEL

Rozhodování je ovlivňováno

pocitem subjektivní hodnoty

mírou nejistoty

sociální interakcí

Subjektivní hodnota podnětu

utility

Základem každého uváženého rozhodnutí je odhad jeho možných vyústění.

Ta mívají různé hodnoty (užitek - utility)

Jeremy Bentham a John Stuart Mill chápali užitek jako mnohazměrnou veličinu, směs nejrozmanitějších slastí, možnost vyhnout se nejrozmanitějším strastem.

V současné ekonomické teorii se užitek proměnil na jednorozměrný index zbavený všech fyziologických, psychologických a sociálních souvislostí.

Současná ekonomická teorie má na mysli „preference satisfaction“, nasycení toho, čemu dáváme přednost.

Není však jasné, zda jde o motivaci nějaké akce, nebo její výsledek, případně obojí současně

Výpočet subjektivní hodnoty podnětu
bez ohledu na jeho druh (peníze, jídlo...), rozhodovací fázi, typ úlohy

Míra nejistoty

Riziko nejistota odpovídá pravděpodobnostem, které známe

Impulzivní systém
některé uzly systému odměny

Systém trpělivosti
některé uzly konektomu
poznávacích funkcí

Kooperace

**Individuální chování
zahrnující osobní náklady
při společné činnosti,
která přináší prospěch členům jedincovy skupiny
Prospěch převyšuje náklady**

Kooperují přibližně dvě třetiny lidí

Kooperace je podmíněná

Budu kooperovat, budou-li kooperovat druzí lidé

Podmínkou je silná reciprocita

Silná reciprocita

altruistické trestání
za porušení norem
i za cenu vlastní oběti

altruistické odměňování
za dodržování sociálních norem

A

B

**Hráč A soukromě vrhne kostku, počet bodů ohlásí hráčovi B
Hráč B soukromě vrhne kostku, počet bodů ohlásí hráčovi A**

**Tehdy a jen tehdy, shoduje-li se počet bodů na obou kostkách,
dostávají hráči A i B počet Eur odpovídající počtu bodů
(při dvou 6 dostane každý hráč 6)**

**Podíl ohlášených shod byl 489%
podílu očekávaného při poctivé hře**

**Protože klíčem podvádění je hráč B, byli hráči prohozeni: B za A.
Výsledek byl téměř stejný**

**Jestliže házel jen jeden hráče, byly shody 48% vyšší než by byly při poctivé hře
Jestliže podvádění znamenalo výhodu pro jednoho hráče, byly shody o 96%**

Stupnice psychopatie v ne-klinické populaci 487 studentů Kalifornské univerzity

Levenson et al., 1995

Psychopatické znaky

Prosociální znaky

Levinson, 1995

Úspěch je založen na přežití nejzdatnějších, kdo prohrál, mne nezajímá	0,67
Pro mne je správné všechno, co mi projde	0,62
V současném světě se cítím oprávněn ve jménu úspěchu udělat všechno, co mi projde	0,62
Hlavním smyslem života je získat tolik potěšení, kolik mohu	0,62
Mým nejdůležitějším cílem je vydělat hodně peněz	0,61
Nechť se o vyšší hodnoty starají druzí lidé, můj hlavní zájem je při zemi	0,59
Lidé, kteří jsou natolik hloupí, že se dají obrát, si to obvykle zaslouží	0,57
Mou nejvyšší prioritou je starat se o sebe	0,52
Druhým lidem říkám, co si přeji slyšet, tím pádem udělají, co chci, aby udělali	0,44
Znepokojilo by mne, kdy můj úspěch šel na vrub druhého člověka	- 0,50
Často obdivuji skutečně chytrého darebáka	0,50
Snažím se, abych při sledování svých cílů neublížil druhým lidem	-0,41
Baví mne manipulovat s pocity druhých lidí	0,39
Jestliže má slova nebo činy někomu způsobí citovou bolest, cítím se zle	-0,33
I když se budu tvrdě snažit něco prodat, nebudu přitom lhát	-0,33
Podvádění není ospravedlnitelné, je k druhým lidem nefér	-0,32

Robert SHILLER, * 1946
NC za ekonomii 2013

„Příliš morálky si člověk nemůže dovolit, jinak bude smeten nemilosrdnou silou kapitalismu, ... přežít mohou pouze ti, kteří jsou ochotni podvádět...podvádějící jednotlivci nejsou sami o sobě nemorální, pouze reagují na realitu, jaká je... potřebují především vydělávat a čelí přitom tvrdé konkurenci... pokud někdo oklamává jiné, musíte tak činit také...kapitalismus podporuje podvody, pokud jej neregulujete...“

<http://www.zeit.de/wirtschaft/2016-09/nobelpreistraeger-robert-shiller-kapitalismus-wirtschaft-oekonom-finanzsystem>

9.9. 2016

Sociální interakce

Ekonomické hry

Konec smlouvání

Dva hráči

Hráč A rozděljuje částku,
jejíž výše je hráči B známa

Jestliže hráč B nabízený podíl přijme,
získávají oba částku, o jejíž výši rozhodl A

Jestliže hráč B odmítne, nezískají oba nic

Testování v 37 kulturních okruzích s nejrůznějšími částkami prokázalo:

jakmile se podíl nabízené částky začne blížit 25%,
je pravděpodobnost odmítnutí vysoká

což je v rozporu
s klasickou ekonomickou racionalitou

Nespravedlivé nabídky

Rozhodování

Monitorování konfliktu

Hnus

Vězňovo dilema

A , B jsou zatčeni a vězněni v oddělených celách, nemohou se domlouvat.

Vyšetřovatel podezřelé A, B navštíví, oběma navrhne stejnou dohodu: jestliže se doznáte a váš spolupachatel bude mlčet, budete propuštěni a váš spolupachatel dostane 10 let nepodmíněně.

Jestliže budete mlčet a dozná se spolupachatel, dostanete 10 let nepodmíněně, spolupachatel půjde na svobodu.

Jestliže nedoznáte oba, dostanete oba 6 měsíců nepodmíněně.

Jestliže se oba doznáte, dostanete oba 6 let nepodmíněně.

Předpokládejme, že oba vězňové jsou zcela sobečtí a jejich jediným cílem je minimalizovat dobu vlastního věznění.

Oba vězňové mají dvě možnosti: kooperovat a nepřiznat se, nebo spolupachatele podrazit a přiznat se.

Výsledek obou rozhodnutí záleží na tom, jak se rozhodne spolupachatel. Jeho rozhodnutí však není známo.

I kdyby A B spolu mohli mluvit, nemohou si být jisti, zda druhé straně důvěřovat.

Jestliže je hra jednokolová, je optimální řešení podraz

Při vícekolové hře existují tři řešení:

- 1 Tit for tat (veta za vetu)**
- 2 Veta za vetu velkorysá (pravděpodobnost trestu např. 1 : 3)**
- 3 Pavlov:**
 - jestliže jsi vyhrál, neměň postup**
 - jestliže jsi prohrál, změň postup**

Veřejný statek

Klasická sociální dilemata, která se týkají více než dvou lidí

Dilema veřejného statku (public good dilemma)

společný zdroj a černí pasažéři

Dilema společné pastviny (tragedy of commons)

společná pastvina a krávy jednotlivých sedláků

Důvěra

Závist a soutěživé chování

Motivací k soutěživému chování bývá závist.

Hypotetické soutěživé scénáře úspěšně provokovaly závist

**Míra závisti odpovídala stupni aktivace
dorzální přední cingulární kůry.**

**Její činnost se uvádí do vztahu
k prožívání psychologické i sociální bolesti,
stejně jako střetu dvou typů informace**

**Aktivita této korové oblasti může odpovídat konfliktu
mezi obvykle kladným sebepojetím
a vědomím, že je někdo nadřazenější.**

**Míra aktivity této oblasti
odpovídá míře aktivity ventrálního striata,
která koreluje slast
a může se objevit při sledování nezdaru druhých lidí (škodolibost)**

**Z toho plyne, že lidé se vysokou mírou závistivosti
mívají také vysokou míru slasti z nezdaru druhých lidí.**

Takahashi (2009)